

**PRZEWODNICZĄCY
KOMITETU
NAUKOWEGO**

Tomasz Szwaczkowski

Profesor

Data

Warszawa
7 lipca 2026 r.

Znak sprawy

KNZiA-1-8/2026

Uchwała nr 86/2026

Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN działającego przy
Wydziale II Nauk Biologicznych i Rolniczych PAN
z dnia 7 lipca 2026 roku

**w sprawie stanowiska Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury
Polskiej Akademii Nauk**

Na podstawie § 7 Regulaminu komitetów naukowych stanowiącego załącznik do uchwały Nr 37/2024 Prezydium Polskiej Akademii Nauk z dnia 17 września 2024 r. w sprawie Regulaminu komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk, uchwala się, co następuje:

§ 1

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN przyjął stanowisko w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przygotowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i ministerstwa współpracujące.

§ 2

Stanowisko Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN z dnia 7 lipca 2026 r. stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uchwała wyraża poglądy Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN i nie powinna być utożsamiana ze stanowiskiem Polskiej Akademii Nauk.

Przewodniczący
Komitetu

tszwaczkowski@pan.pl

Sekretarz Komitetu

Anna.Wojcik@pan.pl

**Stanowisko Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk
w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przygotowanego
przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i ministerstwa współpracujące**

Regulacje proponowane w projektowanej nowelizacji ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm) wynikają z wprowadzenia założeń nowego modelu oceny działalności naukowej, który jest jednym z priorytetów polityki Rady Ministrów w Obszarze 3 „Sprawne państwo i wysoka jakość usług publicznych”.

Celem projektowanej ustawy jest wprowadzenie nowego modelu oceny działalności naukowej podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz dokonanie zmian dostosowujących w obszarach powiązanych z wynikami tej oceny: w zakresie uprawnień do nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki; prowadzenia szkół doktorskich; funkcjonowania federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki; udziału uczelni w programach dotyczących inicjatywy doskonałości.

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk, posiadając mandat środowiska naukowego przedstawia opinię projektu ustawy.

Ewaluacja

Ocena działalności naukowej podmiotów systemu szkolnictwa ma być oparta na dwóch filarach: dotychczasowej ewaluacji dyscyplin oraz eksperckiej ocenie potencjału w zakresie nauki i kształcenia.

Projekt wprowadza, obok ewaluacji jakości działalności naukowej, ocenę potencjału w zakresie nauki i kształcenia. Oznacza to powstanie dwóch systemów równoległych. Z jednej strony systemu punktowego opartego na ewaluacji dorobku, z drugiej systemu eksperckiego oceniającego potencjał instytucji. Niestety, projekt nie określa jasnej relacji między tymi systemami, brak jest reguł rozstrzygania ewentualnych sprzecznych wyników oraz może być ryzyko dublowania oceny tych samych obszarów. W efekcie zamiast uproszczenia system staje się dwuwarstwowy i bardziej złożony.

Pojęcie „potencjału” obejmuje m.in. rozwój instytucji, warunki pracy, kulturę organizacyjną oraz upowszechnianie wyników badań. Jednocześnie brakuje precyzyjnych mierników, wag oraz jednoznacznych wskaźników doskonałości. Projekt w znacznym stopniu odsyła w tym zakresie do rozporządzeń ministra oraz decyzji ekspertów. Oznacza to, że ważne elementy systemu zostają przeniesione poza ustawę, co zwiększa poziom uznaniowości i obniża przewidywalność ocen.

Ocena potencjału ma mieć charakter ekspercki, co z jednej strony umożliwia uwzględnienie jakościowych aspektów funkcjonowania instytucji, takich jak kultura organizacyjna czy strategia rozwoju. Z drugiej strony wiąże się to z ryzykiem braku przejrzystości procedur, niejasnych zasad doboru ekspertów, niewystarczających regulacji dotyczących konfliktu interesów oraz braku obowiązku publikacji uzasadnień. W konsekwencji system opiera się na mechanizmie, który historycznie bywał niejednolity, środowiskowy i trudny do kontroli.

Uprawnienia akademickie, takie jak doktoraty, habilitacje czy prowadzenie szkół doktorskich, mają zależeć nie tylko od kategorii naukowej, ale również od oceny potencjału. Może to prowadzić do sytuacji, w której uczelnie o wysokiej jakości badań utracą część uprawnień ze względu na czynniki organizacyjne.

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk zwraca uwagę na konieczność uściślenia kryteriów oceny potencjału oraz przedstawienia trybu powoływania ekspertów do takiej oceny.

Wskaźniki bibliometryczne

W Uzasadnieniu projektu napisano o zmniejszeniu roli wskaźników bibliometrycznych, ale nie określono jak zmieni się system punktowania osiągnięć naukowych poza dążeniem do obniżenia liczby publikacji przedstawianych do ewaluacji. Istnieje obawa, że wprowadzenie limitów osiągnięć może spowodować zmniejszenia aktywności publikacyjnej naukowców, a tym samym obniżyć rozpoznawalność wyników badań. Należy też zwrócić uwagę na planowane odstępianie od łączenia oceny aktywności naukowców z ewaluacją instytucjonalną, co może spowolnić rozwój naukowy.

Ewaluacja dyscyplin

Ewaluacja dyscyplin przewiduje możliwość selektywnego wyłączenia niektórych z nich spod oceny, co oznacza, że uczelnia może zdecydować o niepoddawaniu wybranych dyscyplin ewaluacji. W praktyce daje to również możliwość ich wewnętrznego wygaszania, czyli rezygnacji z ich aktywnego prowadzenia w ramach struktury uczelni poprzez ograniczanie przypisywania kadry, działalności naukowej czy rozwoju tych obszarów. Z jednej strony rozwiązanie to może być korzystne, gdyż pozwala na eliminację słabych lub nierozwijanych obszarów działalności naukowej. Z drugiej strony wiąże się z ryzykiem „ukrywania” słabych wyników oraz poprawy wskaźników statystycznych bez rzeczywistej poprawy jakości badań. W konsekwencji system może sprzyjać strategicznej selekcji wyników zamiast ich pełnej i obiektywnej oceny.

Rady naukowe dyscyplin

Projekt nie zapewnia pełnej autonomii rad naukowych dyscyplin, ponieważ rektor zachowuje znaczący wpływ na ich skład i funkcjonowanie. W projekcie podano, że w skład rady naukowej mogą wchodzić pracownicy zatrudnieni na stanowisku profesora bez podania ich stopnia naukowego co uczyniono przy określaniu minimum kadrowego dyscypliny. Pojawia się wątpliwość czy rady naukowe będą rzeczywiście niezależnymi organami reprezentującymi wspólnotę akademicką, czy też pozostaną w dużym stopniu zależne od władz uczelni.

Kodeks etyki

Uzasadnienie konieczności utworzenia kodeksu etyki zakłada, że ich obowiązkowe wprowadzenie będzie sprzyjać kształtowaniu kultury rzetelności naukowej. Wydaje się bardziej potrzebnym wprowadzenie mechanizmów funkcjonowania systemu, takich jak procedury postępowania, działanie komisji etycznych, skuteczna ochrona sygnalistów oraz realne egzekwowanie standardów. Zniesienie rad wydziałów i podział na dyscypliny naukowe doprowadziło do rozdrobnienia społeczności akademickiej, ograniczyło kontakty i uniemożliwiło przedyskutowanie rozwiązań wielu problemów, które pojawiają się w tak specyficznym środowisku jakim jest grono naukowców.

Dezinformacja naukowa

W projekcie nie zawarto definicji tego pojęcia oraz nie określono również żadnych kryteriów jego stosowania ani granic pomiędzy błędem naukowym, hipotezą mniejszościową, kontrowersyjnym

stanowiskiem a świadomą dezinformacją. W efekcie z punktu widzenia techniki legislacyjnej rozwiązanie to należy ocenić jako pojęcie nieprecyzyjne i podatne na uznaniowość w interpretacji.

Wątpliwości dotyczące federacji

Wątpliwości dotyczące federacji wynikają z przyjętego założenia, że mają być one oceniane dopiero po dwóch pełnych okresach ewaluacyjnych. Pojawia się w związku z tym wątpliwość czy rozwiązanie to nie jest zbyt liberalne oraz czy federacje nie będą wykorzystywane jako narzędzie obchodzenia rygorów ewaluacyjnych. W konsekwencji może pojawić się pokusa tworzenia federacji przede wszystkim w celu utrzymania uprawnień lub poprawy pozycji ewaluacyjnej, a nie z rzeczywistej potrzeby organizacyjnej czy naukowej.

Projekt wzmacnia pozycję ministra w zakresie funkcjonowania federacji, przewidując szeroki zakres jego kompetencji nadzorczych i decyzyjnych. W szczególności statut federacji wymaga uzgodnienia z ministrem, jego zmiana również podlega uzgodnieniu, a dodatkowo minister uzyskuje uprawnienie do likwidowania federacji. W konsekwencji można argumentować, że takie rozwiązania ograniczają autonomię środowiska akademickiego i prowadzą do dalszego wzmocnienia centralizacji w zarządzaniu systemem nauki.

Kalendarium wprowadzania ustawy

Komitet zwraca uwagę na kalendarium wprowadzania zmian w ustawie i dostosowania nowych przepisów przed kolejną ewaluacją obejmującą lata 2026-2030. Projekt opracowano na podstawie wniosków po pierwszej ewaluacji (2022), brak jest wniosków z drugiej ewaluacji obecnie zakończonej, które mogłyby wskazać inne problemy wymagające szybkiego rozwiązania. Wprowadzenie przepisów zaplanowanych w Projekcie zwiększy obowiązki administracyjne, a co za tym nakłady finansowe, których wzrost nie jest przewidziany.

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk docenia ogrom pracy włożony w przygotowanie Projektu zmian w ustawie ale zwraca uwagę na niejasności i konieczność doprecyzowania niektórych zmian. Nowe zapisy nie powinny budzić żadnych wątpliwości interpretacyjnych nie tylko w czasie sprawozdania na potrzeby ewaluacji ale przede wszystkich podczas planowania rozwoju naukowego.

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN zwraca uwagę na konieczność rozpoczęcia prac nad przygotowaniem nowej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.